

Η Μάχη της Ελλάδας το Πάσχα του 1941

Ξεχασμένες ιστορικές πτυχές

Ανασκόπηση του Υποναυάρχου Σωτηρίου Γεωργιάδη ΠΝ, εα

Τη Μεγάλη Εβδομάδα, τον Απρίλιο του 1941, έκλεισε με δραματικό τρόπο η αυλαία της γιγαντιαίας κύριας αμυντικής προσπάθειας της Ελλάδας κατά το Β' ΠΠ. Η Πατρίδα μας είχε πολεμήσει ηρωικά και νικηφόρα αρχικά επί πεντάμηνο από την 28 Οκτωβρίου 1940 κατά της Ιταλικής Αυτοκρατορίας. Ακολούθως πολέμησε αποφασιστικά από την 6η Απριλίου 1941 παράλληλα και κατά της Γερμανίας, η οποία είχε μέχρι τότε κατακτήσει ολόκληρη την Ευρώπη, πλην Αγγλίας και Ρωσίας. Την Κυριακή του Πάσχα, στις 20 Απριλίου 1941, υπεγράφη η Συνθηκολόγηση μεταξύ του Τμήματος Στρατιάς Ηπείρου, αφού είχε προηγηθεί στις 9 Απριλίου 1941, η Συνθηκολόγηση του Τμήματος Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας. Έτσι ουσιαστικά απέμεινε ελεύθερη μόνο η Κρήτη και τα άλλα νησιά. Η άμυνα της Μεγαλονήσου συνεχίστηκε με τη βοήθεια ανεπαρκών δυνάμεων της Βρετανικής Κοινοπολιτείας μέχρι το τέλος Μαΐου 1941, όποτε ολοκληρώθηκε η κατάληψη της Ελλάδας από τον Άξονα 216 ημέρες ή 7 μήνες μετά την εναντίον της πατρίδας μας Ιταλική επίθεση της 28ης Οκτωβρίου 1940.

Γιά να γίνει αντιληπτή η ανωτέρω μεγαλειώδης Ελληνική άμυνα, η οποία δίκαια απέσπασε το θαυμασμό έγχθρων και φίλων, επιβάλλεται να αντιπαραβληθεί προς τις Άμυνες που είχαν αντιτάξει πριν από αυτή, οι λοιπές χώρες της Ευρώπης, τις οποίες είχε ήδη καταλάβει ο Άξονας Γερμανίας-Ιταλίας. Σημειώνεται ότι η Αυτοκρατορική Γαλλία υποτάχθηκε σε 45 ημέρες, παρά το ότι υποβοηθήθηκε από σημαντικές Βρετανικές δυνάμεις, το Βέλγιο σε 18 ημέρες, η Ολλανδία σε 5 ημέρες, η Δανία σε 12 ώρες, ενώ Αυστρία, Ουγγαρία, Ρουμανία και Αλβανία προσχώρησαν στον Άξονα, ή παραδόθηκαν χωρίς να πολεμήσουν. Είναι χαρακτηριστικά τα λόγια του ίδιου του Χίτλερ για την ασύγκριτη και ουσιώδη Ελληνική άμυνα και για την εξ αυτής έκβαση του Β' ΠΠ στην Ευρώπη. Σε λόγο του στο Ράιχσταγκ την 4η Μαΐου 1941, που διασώζεται ηχογραφημένος στα αρχεία της ΕΡΑ, αναφερόμενος ο Χίτλερ στην Ελληνική άμυνα και Συνθηκολόγηση, είχε δηλώσει:

«Η ιστορική δικαιοσύνη με υποχρεώνει να διαπιστώσω ότι από όλους τους αντιπάλους που αντιμετωπίσαμε, ο Έλληνας στρατιώτης πολέμησε με ύψιστο ηρωισμό και αυτοθυσία, και συνθηκολόγησε μόνο όταν η εξακολούθηση της αντιστάσεως δεν ήταν δυνατή και δεν είχε κανένα νόημα. Ο Ελληνικός λαός αγωνίστηκε τόσο γενναία, ώστε και οι εχθροί του δεν μπορούν να αρνηθούν την προς αυτόν εκτίμησή. Εξ όλων των αντιπάλων που μας αντιμετωπίσαν, μόνον ο Έλληνας στρατιώτης πολέμησε με παράτολμο θάρρος και υψίστη περιφρόνηση προς το Θάνατο».

Ως προς δε τα αποτελέσματα της επτάμηνης Ελληνικής άμυνας στην έκβαση του Β' ΠΠ στην Ευρώπη και στη Νίκη των Συμμάχων, ο Χίτλερ είπε στις 30 Μαρτίου 1944 στη διάσημη φίλη του, Γερμανίδα φωτογράφο και κινηματογραφίστρια Λένι Ρίφενσταλ, όπως σημειώνει η ίδια στα απομνημονεύματά της και όπως επανέλαβε ο Χίτλερ στον πολιτική του διαθήκη:

«Η είσοδος της Ιταλίας στον πόλεμο αποδείχτηκε καταστροφική για μας. Εάν οι Ιταλοί δεν είχαν επιτεθεί στην Ελλάδα και δεν χρειάζονταν τη βοήθεια μας, ο πόλεμος θα είχε πάρει διαφορετική τροπή, θα είχαμε προλάβει να κατακτήσουμε το Λένινγκραντ και τη Μόσχα πριν μας πιάσει το Ρωσικό ψύχος».

Γιά την ολοκλήρωση της καταλήψεως της Ελλάδας, ο Χίτλερ χρειάστηκε δύο μήνες, παρά το ότι χρησιμοποίησε όχι κοινές στρατιωτικές δυνάμεις, αλλά τις εκλεκτότερες και πλέον εμπειροπόλεμες Γερμανικές μάχιμες μονάδες που διέθετε. Σ' αυτές περιλαμβάνονταν αρχικά στην προσβολή των βορείων μας συνόρων η διαβόητη σκληροτράχηλη προσωπική του φρουρά των Waffen SS, η "Leibstandarte SS Adolf Hitler", ως και το πλέον επίλεκτο συγκρότημα του τακτικού Στρατού "Gross Deutschland". Μετέπειτα, στη Μάχη της Κρήτης, έρριξε τις περίφημες αερομεταφερόμενες Μεραρχίες αλεξιπτωτιστών, που αποδεκατίσθηκαν και δεν ξαναχρησιμοποιήθηκαν σε μεγάλα εγχειρήματα.

Το ότι την ήδη επί πεντάμηνο μαγόμενη νικηφόρα κατά των Ιταλών Ελλάδα, προσέβαλαν επίσης οι εκλεκτότερες γιτλερικές δυνάμεις, ενώ είχαν πλέον εξαντληθεί όλα τα περιθώρια για περαιτέρω αποτελεσματική άμυνα, παραβλέπεται συνήθως και ρίπτεται ανάθεμα στον Έλληνα Αντιστράτηγο Γ. Τσολάκογλου, ο οποίος, έχοντας εξαντλήσει κάθε αμυντικό όριο, συνυπέγραψε με έντιμους αρχικά όρους Συνθηκολόγηση για το Τμήμα Στρατιάς Ηπείρου και το Τμήμα Στρατιάς Δυτικής Μακεδονίας με το Γερμανό Στρατηγό, Διοικητή της "Leibstandarte SS Adolf Hitler" στις 20 Απριλίου 1941, χωρίς την έγκριση του Ελληνικού Στρατηγείου, το οποίο από την έδρα του στην Αθήνα είχε διατάξει «άμυνα μέχρις εσχάτων» στην Ήπειρο. Προηγουμένως, κάτι που παραγνωρίζεται, είχε δοθεί από τον Αρχιστράτηγο Α. Παπάγο διαταγή στην Αντιστράτηγο Κ. Μπακόπουλο, για την υπογραφή στις 9 Απριλίου 1941 της Συνθηκολογήσεως του Τμήματος Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας, μετά την οποία οι Γερμανοί μπήκαν στη Θεσσαλονίκη.

Ας παρακολουθήσουμε την εξέλιξη των δραματικών γεγονότων εκείνων των ημερών του Πάσχα, τον Απρίλιο του 1941, όπως αναδεικνύονται από μερικά από τα πλέον χαρακτηριστικά ιστορικά έγγραφα της περιόδου.

Η εξουσιοδότηση του Αρχιστρατήγου Α. Παπάγου προς τον Διοικητή του Τμήματος Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας (Τ.Σ.Α.Μ.) Αντιστράτηγο Κ. Μπακόπουλο, για τη συνθηκολόγηση του Τ.Σ.Α.Μ. την 9 Απριλίου 1941, δόθηκε την 8 Απριλίου 1941, αρχικά τηλεφωνικά και μετά αυθημερόν επιβεβαιώθηκε με το ακόλουθο έγγραφο:

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΙΙ

Άριθ. Πρωτ. Α. Π. 1381

Τ.Σ.Α.Μ.

Ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις διὰ τῆς τοιαύτης ἀποσυνθέσεως τοῦ νοτιο-γιογυγκοσλαυικοῦ μετώπου καὶ ἡ ὥς ἐκ τούτου ἀμεσος καὶ βεβαία ἀπειλή, οὐ μόνον ἀποκοπῆς τῶν δυνάμεών σας ἀπὸ τῆς λοιπῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ τῆς προσβολῆς τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν συγκοινωνιῶν, δημιουργεῖ νέα δεδομένα, ἐπιβάλλοντα τὴν τροποποίησιν τῆς δοθείσης ὑμῖν ἀποστολῆς.

Κατόπιν τούτου καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἀποσυνθέσεως τῶν δυνάμεών σας, οἷαν-θὰ προκαλέσῃ μία ἀπόπειρα βαθείας πρὸς τὴν θάλασσαν συμπτώξεως με ἀπειλάς τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τῶν συγκοινωνιῶν σας, δυναμένης νὰ ἐκδηλωθῶσιν ἐκ πολλῶν κατευθύνσεων καὶ πρὸς πρόληψιν τῆς πλήρους ἀναστατώσεως τοῦ πληθυσμοῦ, τῆν-ὅποιαν θὰ προκαλέσῃ μία τοιαύτη ἐνέργεια,

ΚΑΘΟΡΙΖΟΜΕΝ ΤΑ ΕΞΗΣ

Ι.- Ἀποστολὴ σας, ἄμυνα ἐπὶ τόπου, ἀνευ ἰδέας συμπτώξεως, ἐπὶ σκοπῶ δια-

τηρήσεως τῆς μέχρι τοῦδε κτηθείσης δόξης τῶν ἑλληνικῶν ὀπλων καὶ ἐπαυξήσεως αὐτῆς.

II.—Διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ἀντίστασις αὕτη, εἴτε ἐξ ἁλλείψεως ἐφοδίων, εἴτε ἐκ κυκλώσεως (πρὸς ἣν κύκλωσιν δὲν διαθέτετε μέσα, ἔστω μερικῶς καὶ τοπικῶς, διὰ τὰ ἀνταποκριθῆτε) καθίσταται ἀνέφικτος, σὰς ἐξουσιοδοτοῦμεν ὅπως καταθέσητε ἐπὶ τόπου τὰ ὄπλα, ἐπιδιώκοντες, κατὰ τὸ δυνατόν ἐντίμους ὅρους συνθηκολογήσεως.

III.—Τὴν ἀνωτέρω ἐξουσιοδότησιν συνθηκολογήσεως, ὑπὸ τοὺς ὡς ἀνω καθοριζομένους ὅρους, ἐξουσιοδοτεῖσθε ὅπως μεταβιβάσητε, κατὰ τὴν κρίσιν σας, εἰς τοὺς ὑφισταμένους διοικητὰς Τομέων καὶ Ὑποτομέων καὶ ἐν χρόνῳ, τὸν ὅποιον ἠθέλατε κρίνει σκόπιμον.

IV.—Ἐφιστῶμεν ἰδιαίτερος τὴν προσοχὴν σας καὶ παρακαλοῦμεν ὅπως ἰδιαίτερος ἐπιστήσητε τὴν προσοχὴν τῶν ὑφισταμένων σας ὅπως συγκρατήσωσι τὴν τάξιν τῶν τμημάτων καὶ ἀποφύγωσι πάση θυσίᾳ τὰ δώσωσι τὴν παραμικρὰν εἰκόνα διαλύσεως καὶ ἀποσυνθέσεως στρατοῦ. Δίον τὰ κατανοήσωσι πάντες, ὅτι ἡ ὀδυνηρὰ αὕτη κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ περιέλθωσι, δὲν ὀφείλεται εἰς τοὺς μαχητὰς μας, οἱ ὅποιοι ἐξετέλεσαν πλήρως τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον.

V.—Ἐναντι μιᾶς ὡς ἀνωτέρω πιθανότητος, θεωροῦμεν σκόπιμον ὅπως οἱ διοικηταὶ τῶν μονάδων εὐρίσκωνται παρὰ τὰ τμήματά των ἢ παρὰ τὸν ὄγκον αὐτῶν; ἵνα ρυθμίσωσι οἱ ἴδιοι αὐτοπροσώπως τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν θὰ ἀναγκασθῶσι τὰ καταθέσωσι τὰ ὄπλα καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ζώνης, ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ λάβῃ χώραν τοῦτο ἐκάστοτε.

VI.—Διαβιβάσατε ἀκόμην μίαν φορὰν εἰς τοὺς μαχητὰς σας τὰ συγχαρητήριά μου διὰ τὸ μέχρι τοῦδε ἐπιτευχθέν ἔργον καὶ ἀπαιτήσατε ἀπὸ τούτους τὰ μὴ τὸ κηλιδώσωσι τὴν τελευταίαν στιγμὴν, εἴτε διὰ προώρου συνθηκολογήσεως, εἴτε δι' ἀποσυνθέσεως.

VII.—Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐξουσιοδότησιν συνθηκολογήσεως ὑπάγονται καὶ τὰ ὄχυρά, τὰ ὁποῖα θὰ ἀκολουθήσωσι τὴν τύχην τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας.

Τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει διὰ τὰ ὄχυρά ΝΥΜΦΑΙΑΣ καὶ ΕΧΙΝΟΥ, διὰ τὰ ὁποῖα εἰδικῶς μετὰ τὴν κατάθεσιν τῶν ὀπλων ὀλοκλήρων τῶν δυνάμεων τοῦ Τ.Σ.Α.Μ., θὰ μεριμνήσητε ὑμεῖς δι' ἀξί/κου σας τὰ μεταβιβάσητε εἰς τοὺς διοικητὰς των τὴν διαταγὴν καταθέσεως τῶν ὀπλων.

Τ. Τ. 461, 8—4—41. Ὥρα 12.00

Ὁ Ἀρχιστράτηγος

Α. ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος.

Ἀργότερα τὴν ἴδια ἡμέρα, ὁ Ἀντιστράτηγος Κ. Μπακόπουλος ἀπεῖπε τὸ ἀκόλουθο ἔγγραφο γιὰ συνθηκολογήσιν τοῦ Τ.Σ.Α.Μ. πρὸς τὸν Διοικητὴ τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων τῆς περιοχῆς:

Σ. Δ., 8 Ἀπριλίου 1941. Ὥρα 21.00

Ο

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Π Ρ Ο Σ

ΤΟΝ ΔΙΟΙΚΗΤΗΝ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ

ΤΩΝ ΔΡΩΝΤΩΝ ΕΙΣ ΚΟΙΛΑΔΑ ΑΣΙΟΥ.

Ἐχομεν τὴν τιμὴν τὰ γνωρίζωμεν πρὸς τὴν ὕμετέραν Ἐξοχότητα τὰ κάτωθι:

1. Τά υπ' ἐμέ ἑλληνικά στρατεύματα, ἔχοντα ὡς ἀποστολήν τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἐδάφους τῆς πατρίδος των ἐπὶ τῆς γραμμῆς ΜΠΕΛΕΣ-ΝΕΣΤΟΣ, ἐπὶ τριήμερον ἤδη ἐξετέλεσαν πλήρως τὴν ἀποστολήν των ἐναντι τῶν σφοδρῶν ἐπιθέσεων τῶν γενναίων γερμανικῶν στρατευμάτων, κρατήσαντα τὴν τιμὴν τῶν ἑλληνικῶν ὀπλων.

2. Ἀπὸ χθὲς ἑσπέρας, ἐδημιουργήθη κατάστασις, λόγῳ τῆς εἰσβολῆς σας εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος ἐκ τῆς περιοχῆς Δοϊράνης, καθιστώσα εἰς ἄκρον δύσκολον τὴν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησίν μου στρατευμάτων, ἀνευ ματαίας καὶ ἀσκόπου ἀνθρωποθυσίας.

3. Κατόπιν τῆς οὕτω δημιουργηθείσης καταστάσεως, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ προτείνωμεν ὑμῖν εἰς τὸν ἡμέτερον τομέα κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

4. Θέλωμεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει, ὅτι τὰ ὑπὸ τὴν διοίκησίν μου ἑλληνικά στρατεύματα δὲν ἐνικήθησαν μέχρι τῆς στιγμῆς καὶ ὅτι αἱ συνθηκαί, αἱ δημιουργηθεῖσαι ἐκ λόγων ἀσχέτων πρὸς τὴν μαχητικὴν ἀξίαν τούτων εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ καθιστῶσι τὸν περαιτέρω ἀγῶνα ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐντελῶς ἀδύνατον καὶ ἀσκοπον, θὰ εὐαρεστηθῆ νὰ δεχθῆ τὴν παράδοσιν ἡμῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως διατηρήσωμεν τὰ ὄπλα, μας, τὰ τόσον τιμηθέντα κατὰ τὸν διεξαχθέντα ἀγῶνα, ὡς εἰς παρομοίας περιπτώσεις πράττουν οἱ γενναῖοι καὶ ἱπποτικοὶ ἀντίπαλοί μας, ὡς εἶναι ὁ Γερμανικὸς Στρατός.

Ἐάν ἡ πρότασις μου αὕτη δὲν γίνῃ ἀποδεκτὴ, τότε προτείνω ὅπως ἀποδεχθῆτε τὴν ἐπιστροφήν τοῦ ὀπλισμοῦ τῶν στρατευμάτων μου εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου.

Μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης θ' ἀποδεχθῆ τὴν ὡς ἀνω διακαίαν καὶ τιμίαν πρότασίν μου, παρακαλῶ ὅπως δεχθῆτε τὴν ἐκφρασίαν τῆς ἐξαιρετικῆς τιμῆς, μεθ' ἧς πρὸς ταύτην διατελῶ.

Κ. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀντιστράτηγος.

Ἡ Συνθηκολόγησις τοῦ Τμήματος Στρατιάς Μακεδονίας υπογράφηκε τὴν ἐπόμενη ἡμέρα στις 9 Ἀπριλίου 1941 καὶ ἐπακολούθησε ἡ εἰσόδος των Γερμανῶν στη Θεσσαλονίκη. Στις 11 Ἀπριλίου 1941, ὁ Διοικητὴς τοῦ Α Σώματος Στρατοῦ, τοῦ Τμήματος Στρατιάς Δυτικῆς Μακεδονίας (Τ.Σ.Δ.Μ.) Ἀντιστράτηγος Δ. Δεμέστιχας, διατραγωδούσε τὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν ἐν τῇ περιοχῇ εὐθύνης του πρὸς τὸν προϊστάμενό του Ἀντιστράτηγο Ι. Πιτσικά, Διοικητὴ τοῦ Τ.Σ.Δ.Μ., με τὴν κατωτέρω ἀναφορὰ:

Α' ΣΩΜΑ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ - ΑΠΟΡΡΗΤΟΣ
Τ.Τ. 825, τῆ 11ῃ Ἀπριλίου 1941

Στρατηγέ μου,

Ἡ δημιουργηθεῖσα ἐν Μακεδονίᾳ κατάστασις ὡς καὶ τυχόν ραγδαία προέλασις τῶν Γερμανῶν πρὸς νότον καὶ δυσμὰς, θὰ καταστήσῃ, ὡς εἶναι φανερόν, δυσχερῆ τὴν στρατιωτικὴν θέσιν τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ στρατοῦ μας, ὅστις, κατόπιν τῶν προσφάτων κατορθωμάτων του, δὲν θὰ ᾖ ἀξίος οὔτε αἰχμαλωσίας, οὔτε διαλύσεως ἢ φυγῆς. Ἐφ' ὅσον τὰ νῶτα τοῦ ἄλβανικοῦ μετώπου δὲν ἀπειλοῦνται, τούλάχιστον τὸ ὑπ' ἐμέ Σῶμα Στρατοῦ θὰ κρατήσῃ τὰς θέσεις του ἀνεπάρκους καὶ θὰ ἀμυνθῆ ἀποτελεσματικῶς κατὰ πάσης ἀπειλῆς ἐκ μέρους τῶν Ἰταλῶν.

Ἄλλ' ἀφ' ἧς στιγμῆς διαγραφῆ ἀπειλή εἰς τὰ νῶτα μας ἢ τὰ πλευρά μας ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν, ὁ κίνδυνος πλήρους καταπτώσεως τοῦ ἠθικοῦ (λίαν εὐαισθήτου ἤδη κατόπιν τῆς καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς διαλύσεως τῶν Σέρβων καὶ τῆς πιθανῶς ἐνταθείσης γερμανικῆς προκαγάνδας) καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἐπακόλουθα, δεόν νὰ ἀναμένωνται.

Ἐνέργεια ἐξ ἄλλου ὑποχωρητικοῦ ἐλιγμοῦ καὶ μάλιστα εἰς μέγα βάθος, δὲν εἶναι ἀμοιρος κινδύνων ἀδόξου διαλύσεως τοῦ στρατοῦ, λόγω αὐτῆς ταύτης τῆς ψυχροσυνθέσεως τῆς φυλῆς μας.

Θὰ εἶναι ὅθεν ἀναγκαῖον, πρὶν ἢ εἶναι τυχόν ἀργά, ὡς τῶν γεγονότων δυναμένων νὰ ἐξελιχθῶσι ραγδαίως, νὰ διαφωτισθῆ πλήρως ὁ κ. Ἀρχιστράτηγος ἵνα ἐγκαίρως κατατοπίσῃ τὴν Κυβέρνησιν καὶ λάβῃ τὰ ἐνδεικνυόμενα πολιτικὰ μέτρα.

Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦσι διάχυτον γνώμην ὄλων τῶν στελεχῶν τοῦ στρατεύματος καὶ ὡς ὑπεύθυνος διοικητῆς Μεγ. Μονάδος, αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὰ ἀναφέρω ὑμῖν, ἵνα ἐνισχύσω τὰς σχετικὰς ἐνεργείας σας.

Μὲ σεβασμόν,
Δ. ΔΕΜΕΣΤΙΧΑΣ

Στις 15 Ἀπριλίου 1941 παρενέβη ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Β' πρὸς συγκράτησιν τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς Ἠπειροῦ (Τ.Σ.Η), μετὰ τὸ ἀκόλουθο Διάγγελμά του, τὸ ὁποῖο τὴν ἴδια ἡμέρα ἀκολούθησε καὶ ἡ κατωτέρω Διαταγὴ τοῦ Ἀρχιστρατήγου Α. Παπάγου πρὸς Τ.Σ.Η.:

Τμήμα Στρατιᾶς Ἠπειροῦ.

Εἶμαι ἐν γνώσει τῆς καταστάσεως ὅπως αὕτη ἐξελίσσεται, ἀλλ' ἡ τιμὴ, τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ τύχη τῆς φυλῆς, ἀποκλείουν πᾶσαν σκέψιν συνθηκολογήσεως, ἢ ἐκ τῆς ὁποίας ἠθικὴ καταστροφὴ θὰ ἦτο ἀσυγκρίτως χειροτέρα πάσης ἄλλης συμφορᾶς.

Κατόπιν τούτου, ποιῶμαι ἐκκλησίαν εἰς τὸν πατριωτισμὸν σας, ὡς στρατιωτῶν καὶ ὡς Ἑλλήνων, ὅπως πράξῃτε τὸ καθήκον σας μέχρι τέλους ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πνεῦμα. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆτε ὅτι ὁ Βρετανικὸς Στρατὸς ἐξακολουθεῖ μαχόμενος, προσσπίζων ἑλληνικὸν ἔσχατον.

Ἀθήναι, τῆ 15ῃ Ἀπριλίου 1941.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β'.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ
ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Τ.Σ.Η.

Παρά τὴν δυσχερῆ θέσιν, εἰς ἣν περιῆλθεν ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς, ποιῶμαι ἐκκλησίαν καὶ διατάσσω ὅπως διὰ λόγους ὑψίστου ἔθνικοῦ συμφέροντος καταβάλητε πᾶσαν ἀνθρωπίνην προσπάθειαν διὰ συγκράτησιν τμημάτων, ἐπαναφορὰν πειθαρχίας καὶ ἀμύνας τοῦ πατρίου ἐδάφους, βῆμα πρὸς βῆμα.

Ἡ Πατρίς ἀναμένει, ὅπως ἀπαντῆσαι οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοί, ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου μέχρι τοῦ τελευταίου βαθμοφόρου, ἐκτελέσωσι μέχρι τέλους τὸ καθήκον των.

Τ. Τ. 461, τῆ 15ῃ Ἀπριλίου 1941.

Ὁ Ἀρχιστράτηγος
Α. ΠΑΠΑΓΟΣ
Ἀντιστράτηγος.

Στις 17 Απριλίου 1941 ο Δεσπότης Ιωαννίνων Σπυρίδων, έκανε την ακόλουθη γραπτή έκκληση προς τον Διοικητή του Τμήματος Στρατιάς Ηπείρου (Γ.Σ.Η.) Αντιστράτηγο Ι. Πιτσιάκα, επισημαίνοντας ότι τα πράγματα για τους αμυνόμενους είχαν φθάσει στο απροχώρητο και έπρεπε να ληφθούν αμέσως μέτρα:

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Αριθ. Πρωτ. Έμπ. 2

Έν Ιωαννίνοις, τῆ 17ῃ Ἀπριλίου 1941.

Πρὸς
τὸν Διοικητὴν Τμήματος Στρατιάς Ἡπείρου,
Ἀντιστράτηγον κ. Πιτσιάκαν.

Ένταῦθα

Κατόπιν πολυῶρων προφορικῶν διαβημάτων, αἰσθάνομαι ὑπέρτατον καθήκον νὰ ἀπευθύνω πρὸς ὑμᾶς καὶ μίαν ὑστάτην ἐγγραφον ἐκκλησίαν. Ἡ ραγδαία ἐξέλιξις τῶν γεγονότων καθιστᾷ πολῦτιμον καὶ τὴν τελευταίαν ὥραν καὶ τὸ τελευταῖον ἀκόμη λεπτόν.

Ὁ κίνδυνος τῆς καταρρέουσας τοῦ μετώπου, τῆς ἀτιμώσεως ἑνὸς τετιμημένου καὶ ἐνδόξου στρατοῦ, τῆς εἰσβολῆς ὄρθων κατεχομένων ἀπὸ ἐκδικητικὴν μανίαν καὶ κατακτητικὴν βουλιμίαν, τῆς διασπάσεως τῆς ἐνότητος τοῦ ἔθνους διὰ διπλῆς κατοχῆς, τῆς ὀριστικῆς ἴσως καταδίκης ἑνὸς τμήματος τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τρεῖς χιλιετηρίδας ἀπέτέλεσε τὴν κοιτίδα τοῦ ἑλληνισμοῦ, προβάλλει τόσο ἐντονός, ὥστε πᾶς δισταγμός καὶ πᾶσα ἀναβολὴ συνεπάγεται τεραστίως εὐθύνας καὶ ὄχι μόνον ἀπέναντι τῆς Ἱστορίας. Σᾶς παρεκάλεσα, σᾶς ἰκέτευσα, χωρὶς ἀτυχῶς νὰ κατορθώσω νὰ ὑπερικήσω τοὺς δισταγμούς σας. Ἐν τέλει, ἐξελιπάρησα διὰ τοῦ στρατηγοῦ κ. Τσαλάκογλου τὴν παραχώρησιν ἀεροπλάνου, ἵνα, ἀφηφῶν τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς κόπους, παρὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν κλονισθεῖσαν ὑγείαν μου, μεταβῶ εἰς Ἀθήνας καὶ διαφωτίσω τοὺς ἄρμοδιους. Ἀτυχῶς καὶ εἰς τοῦτο συνήντησα ἄρνησιν. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς μερίμνης διὰ τὸν ἀπέναντι τῆς Ἱστορίας καταμερισμὸν τῶν εὐθυνῶν, θὰ ἐνόμιζον ὅτι ἐπραξα τὸ καθήκον μου καὶ θὰ ἐφησυχάζον. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῆς σωτηρίας ἱερῶν καὶ ὁσίων, τῆς ἐνότητος τοῦ ἔθνους, τῆς τιμῆς τοῦ τετιμημένου ἑθνικοῦ στρατοῦ, τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς χιλιάδων ὑπάρξεων. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπανέρχομαι εἰς μίαν ὑστάτην ἐκκλησίαν.

Στρατηγέ, ἐὰν δὲν σᾶς συγκινῇ ἡ ἔθνικὴ ἐνότης, ἐὰν δὲν σᾶς ἐπηρεάζῃ ἡ τύχη χωρῶν τετιμημένων, ἐὰν μένετε ἀδιάφορος πρὸ τῆς συμφορᾶς χιλιάδων γυναικοπαίδων, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀδιαφορήσῃτε διὰ τὴν τιμὴν τοῦ στρατοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου συνεπολεμήσατε καὶ ἐδοξάσθητε;

Εἶναι ἴσως καιρὸς ἀκόμη.

Τολμήσατε στρατηγέ. Αἱ στιγμαὶ εἶναι πολῦτιμοι. Μὴ θελήσῃτε νὰ συνδέσῃτε τὸ ὄνομά σας μὲ τὴν μεγαλυτέραν συμφορὰν καὶ τὴν θλιβρωτέραν ἀτίμωσιν τὴν ὁποῖαν ἀνέγραψαν ποτὲ αἱ σελίδες τῆς Ἱστορίας.

† Ὁ Ἰωαννίνων ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Στις 20 Απριλίου 1941, Κυριακὴ του Πάσχα, ὁ Ἀρχιστράτηγος Α. Παπάγος, ἐπανέρχεται πρὸς τὸ Διοικητὴν του Τμήματος Στρατιάς Ηπείρου (Γ.Σ.Η.) Αντιστράτηγο Ι. Πιτσιάκα με τὸ

ακόλουθο έγγραφο, αρνούμενος και πάλι την κατάπαυση των εχθροπραξιών, παρά την ραγδαία επιτεινόμενη τραγικότητα της καταστάσεως για τους αμυνόμενους και διατάσσει τη λήψη ακραίων μέτρων κατά των λιποψυχούντων Αξιοματικών και στρατιωτών:

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Ἐπὶ τὸν Διοικητὴν τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς Ἠπείρου.

Ἐπὶ ὄπ' ἀριθ. Α. Π. 9415/1407/19-4-1941 ἀναφορᾶς σας :

Τόσον ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησις, ὅσον καὶ ἐγὼ, εἴμεθα πλήρως κατατοπισμένοι ἐκ τῶν ἐπανελημμένων ἀναφορῶν σας ἐπὶ τῆς μαχητικῆς ἀξίας τῶν δυνάμεών σας. Ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὴν τύχην τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἐνδιαφερόμεθα ἐπίσης καὶ κυρίως διὰ τὴν τιμὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦτο ζητῶ νὰ τὸ κατανοήσωσι πάντες καὶ νὰ συμβάλωσι πάντες μέχρι τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου τῶν δυνάμεών των.

Τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ κατάπαυσις τῶν ἐχθροπραξιῶν, ὡς ἀνέπτυξα ἐπανελημμένως ἀπὸ τηλεφώνου, παρατηρῶ ὁμως ὅτι ἐν τούτοις ἐπανερχεσθε καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω ζητήματος.

Συνεπῶς, εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ὅπως ἀντὶ πάσης θυσίας καὶ διὰ παντός μέσου διατηρηθῆ ἡ πειθαρχία καὶ ἡ συνοχὴ τοῦ στρατεύματος.

Ἐξουσιοδοτῶ ὑμᾶς ὅπως διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀνωτέρω, λάβετε ὅλα τὰ μέτρα. Ἐστω καὶ ἂν εἶναι σκληρότατα, κατὰ τῶν διοικήσεων τῶν μὴ ἀντιλαμβανόμενων τὴν σοβαρότητα τῆς ἀνάγκης τῆς μὴ διασπάσεως τῆς συνοχῆς τοῦ στρατεύματος καὶ γενικῶς μὴ εὐρισκομένων εἰς τὸ ὄψος τῆς ἀποστολῆς, ἢν καθώρισεν αὐταῖς ἡ Πατρίς.

Μὴ διστάσετε νὰ κατέλθῃτε τὴν κλίμακα τῆς ἱεραρχίας μέχρι καὶ τοῦ κατωτάτου βαθμοῦ.

Πέπεισμαι ὅτι θὰ φανῆτε ἀξιοὶ τῆς ὕψηλης ἀποστολῆς σας, ὅτι θὰ ἀντιμετωπίσητε τὴν μεγάλην καὶ κρίσιμον ταύτην ἰθνηκὴν στιγμὴν μὲ τὸ ἀμείλικτον σθένος τοῦ ἐπιβάλλοντος αἰ περιστάσεως καὶ ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέψητε νὰ καταρρακωθῶν αἱ ἐνδοξαὶ καὶ ἥρωικαὶ σελίδες τοῦ ἔργου μέχρι σήμερον ἀντὶ τόσοῦ αἵματος καὶ τόσοῦ θυσιῶν, τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα.

Ἀθῆναι, 20 Ἀπριλίου 1941.

Ὁ Ἀρχιστράτηγος

Α. ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος.

Τὴν ἴδια ἡμέρα τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα τῆς 20 Ἀπριλίου 1941, ρίγναι καὶ τὸ δικό του βᾶρος πρὸς τὸ Τμήμα Στρατιᾶς Ἠπείρου (Τ.Σ.Η.) ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Ὑποναύαρχος Α. Σακελλαρίου Β.Ν., με τὸ ἀκόλουθο ἐγγράφο πρὸς τὸν Διοικητὴ Τ.Σ.Η. Ἀντιστράτηγος Ι. Πιτσιῆκα, προκειμένου νὰ συνεχιστεῖ ἡ ἀπελπισμένη πλέον ἀμυνα:

Ἐπὶ τὸν Διοικητὴν τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς Ἠπείρου.

1. Ἀντιλαμβανόμεθα πλήρως τὴν κατάστασιν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τὴν ὁποίαν ὑμᾶς ἐκθέτετε. Πλὴν, δίδω νὰ γνωρίζετε ὅτι ἀμσος συσθηκολόγησις θὰ συνεπήγετο-πλήρη ἐξουδετέρωσιν τῶν διὰ μέχρι τοῦδε ἡμετέρων θυσιῶν κτηθέντων δικαιωμάτων κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀσφαλοῦς τελικῆς συμμαχικῆς νίκης.

Ἀνάγκη πᾶσα συνεπῶς, ὅπως συνεχίσωμεν εἰσὶ τὸν ἀγῶνα, ἔστω ἀμυντικόν, ἔστω ὑποχωρητικόν, πλὴν σταματώντες τὴν διαρροὴν καὶ τὴν διάλυσιν. Τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ μιᾶς ὑπερτάτης προσπάθειας, διὰ μιᾶς συντόνου ἐπεμβάσεως τῶν εὐφύχων στοιχείων, συνδυαζομένης μὲ λήψιν σκληρῶν μέτρων κυρώσεων.

2. Ἡ ἀμεσος συνθηκολόγησις παρουσιάζει τὰ ἑξῆς τρωτά :
- α) Ἡ τύχη τοῦ στρατοῦ δὲν θὰ εἶναι καλύτερα, παρά ἐὰν ἠττηθῶμεν τελικῶς.
 - β) Ὁ ἐχθρὸς δὲν θὰ εἶναι ἐπιεικέστερος ἡμῖν διὰ τοῦτο.
 - γ) Θὰ κατηγορηθῶμεν ὅτι ἐγκατελείψαμεν τοὺς συμμάχους μας, πρὶν ἢ, διὰ μιᾶς ὑπερτάτης προσπάθειας, δώσωμεν εἰς αὐτοὺς τὸν καιρὸν νὰ ρυθμίσουν ἢ καὶ νὰ βελτιώσουν, ὡς ἐλπίζουσι, τὴν κατάστασιν των.
3. Ἡ ἀντίστασις μέχρις ἐσχάτων παρουσιάζει τὰ ἑξῆς πλεονεκτήματα :
- α) Τὴν διατήρησιν τῆς γενικῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ μικρὰ Ἑλλὰς ἐπραξε μέχρις ἐσχάτων ὅ,τι τῇ ἦτο δυνατόν.
 - β) Δίδομεν κάποιον καιρὸν εἰς τοὺς συμμάχους μας νὰ ρυθμίσουν τὴν κατάστασιν των. Τοῦτο μὴ ὑποληφθῆ ὅτι θὰ γίνῃ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον πρὸς χάριν των, ἀλλὰ κυριώτατα πρὸς τὸ ἴδιον ἡμῶν συμφέρον.
 - γ) Κατὰ τὸν τελικὸν διακανονισμόν, αἱ θυσίαι μας θὰ ἀμφιβοῦν διὰ μιᾶς πλήρους ἀποκαταστάσεως τῶν ἔθνικῶν μας δικαίων καὶ ἡ ἰδική μας γενεὰ θὰ ἔχη τὴν τιμὴν ὅτι διὰ τῆς θυσίας τῆς ἐβμελίωσε τὴν εἰς τὸ μέλλον εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους.

Ἀναλογισθῆτε πάντα ταῦτα, τὴν ἱστορικὴν εὐθύνην ταύτης τῆς στιγμῆς, καὶ μὲ συναίσθησιν ὅτι ἐπιβάλλονται ἡρωϊκαὶ ἀποφάσεις, πράξατε ἀκόμη περισσό-
τερον καὶ ἀπὸ τὸ καθήκον σας. Δὲν εἶναι ἀτιμωσις καὶ αὐτὴ ἡ αἰχμαλωσία μετὰ τὴν ἐξάντλησιν καὶ τῆς ὑστάτης ἀνθρωπίνης ἢ καὶ ὑπερανθρώπου προσπάθειας.
Ἐνῶ ἐγκαταλείψις τῶν συμμάχων μας θὰ ἱσβυεν ὅ,τι κεφάλαιον διὰ τὴν Πα-
τρίδα συνεισώρεσε μέχρι τοῦδε τὸ αἷμα τῶν ἡρωϊκῶν μας νεκρῶν.

Ἀθήναι, 20 Ἀπριλίου 1941

Ἐντολῇ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως,

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως

Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Ευρισκόμενος κάτω ἀπὸ τὶς ἀφόρητες πιέσεις τοῦ καταρρέοντος Μετώπου καὶ τῆς συνεχῆς ἐντολῆς τῆς Πολιτειακῆς, Πολιτικῆς καὶ Στρατιωτικῆς Ἡγεσίας γιὰ συνέχιση τοῦ χαμένου ἀγῶνα, ὁ Διοικητὴς Γ.Σ.Δ.Μ. καὶ Γ.Σ.Η. Ἀντιστράτηγος Ι. Πιτσιάκας ὑπερκεράσθηκε ἀπὸ τον ἐπόμενο σε ἀρχαιότητα υπ' αὐτὸν Ἀντιστράτηγος Γ. Τσολάκογλου, ὁ ὁποῖος με τὴ σύμφωνη γνώμη των Σωματαρχῶν καὶ του Μητροπολίτη Ἰωαννίνων, υπέγραψε τὴν Κυριακὴ του Πάσχα 20 Ἀπριλίου 1941 τὸ ἀκόλουθο τιμητικὸ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ πλευρὰ Πρωτόκολλο Συνθηκολογήσεως με τοὺς Γερμανοὺς, τὸ ὁποῖο δυστυχῶς, ὑπὸ τὴν πίεση τοῦ Μουσολίνι πρὸς τον Χίτλερ, προκειμένου νὰ εμφανισθῆ καὶ ἡ Ἰταλία ὡς νυκτρία, μεταβλήθηκε πρὸς τὸ χειρότερο στὶς 21 καὶ 23 Ἀπριλίου 1941:

Οἱ ἐπογεγραμμένοι στρατηγοὶ τοῦ ἀνδρείου γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ἀνδρείου ἑλληνικοῦ τοιοῦτου Νητηριχ καὶ Τσολάκογλου, ἀντικρουστικόντες τὰς ἀντιστοιχοὺς Στρατιάς, συνελθόντες εἰς Βοτονασί σήμερον 20ῆν Ἀπριλίου 1941 καὶ ὥραν 18ην συνωμολόγησαν τὰ κάτωθι:

1. Πάνον αἱ ἐχθροπραξίαι μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γερμανίας τὴν 18ην ὥραν τῆς σήμερον καὶ μετ' ἄλλας ὥρας πάνον αἱ ἐχθροπραξίαι μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας μερίμνη τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιστρατήγου.

2. Ἐπιτρέπεται ἡ διέλευσις γερμανικοῦ στρατοῦ ἀπὸ τῆς ἑοῦ τῆς αἰμῶν Δευτέρας 21ης Ἀπριλίου ἵνα παρεμβληθῆ μεταξὺ ἰταλικῶν καὶ ἑλληνικῶν στρατευμάτων καὶ ἵνα διευκολυνθῶσι τὰ κάτωθι συμφωνηθέντα.

α) Τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ὑποχρεοῦνται ν' ἀποσυρθῶσι μέχρι τῶν παλαιῶν ἑλληνο-αλβανικῶν συνόρων εἰς χρονικὸν διάστημα 10 ἡμερῶν.

β) Αἱ Στρατιαὶ Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας θ' ἀποστρατευθῶσι, τῶν ἀνδρῶν παρασιδόντων τὸν ὄπλισμόν των εἰς ἀποθήκας ἀρτισθησομένας παρὰ τῆς Στρατιάς καὶ εἶτα θὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς ἐστίας των.

γ) Οἱ ἀξιωματικοὶ θὰ φέρωσιν τὴν ἐξάρτυσιν καὶ τὸν ὄπλισμόν των τιμητικῶς μὴ θεωροῦμενοι ὡς αἰχμάλωτοι. Τὰ τοῦ στρατοῦ θὰ ρυθμισθοῦν καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ θὰ διοικῶνται βάσει τῶν ἑλληνικῶν νόμων.

δ) Ὁ ἐφοδιασμὸς γενικῶς τοῦ στρατοῦ θὰ συνεχισθῆ μερίμνη αὐτοῦ.

Ἐπογραφαὶ
ΤΣΟΛΑΚΟΓΛΟΥ
ΝΗΤΗΡΙΧ

Διοικητὴς Τεθωρακισμένης Μεραρχίας
ἀ' Ἀδύλοφος Χίτλερ

Τελικά, σε αναγνώριση του ηρωισμού των Ελλήνων μαχητών, με διαταγή του Χίτλερ δεν κρατήθηκαν από τους Γερμανούς και Ιταλούς κατακτητές Έλληνες αιχμάλωτοι, οι δε Έλληνες Αξιωματικοί επιτράπη να διατηρήσουν τα ξίφη και τις εξαρτήσεις τους, κάτι που δεν έγινε για τους μαχητές άλλων χωρών της Ευρώπης, οι οποίες είχαν ήδη καταληφθεί από τον Άξονα.